

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY SA 4.0). The article and any related published material are licensed under the Creative Commons Attribution License (CC BY SA 4.0).

Ірина ГРАБОВСЬКА

кандидат філософських наук, старший науковий співробітник
відділу філософії і геополітики НДІУ КНУТШ,
Україна, м. Київ,
провідний науковий співробітник
Музею книги і друкарства України, м. Київ

ORCID: 0000-0002-7416-9541

Email: grabovskai@ukr.net

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДІ МАС-МЕДІЙНИМИ ЗАСОБАМИ ТА СУЧАСНОЮ МІЛІТАРИСТИКОЮ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Анотація. У статті розглянуто процес, як мас-медіа України та сучасна мілітарна література впливають на формування української ідентичності молоді. Аналіз даного процесу відбувається у контексті забезпечення національної безпеки держави та соціуму. Дослідження інформаційного простору сучасної воюючої України, зокрема і медіа та видань мілітарного спрямування – це сьогодні один із найактуальніших напрямків не лише гуманітарного дискурсу, але і практичного застосування у боротьбі з рашистською пропагандою та брехнею. Варто відзначити, що українська держава серйозно ставиться до інформаційної безпеки. Сучасні соціогуманітарні дослідження в Україні, по четвертому рокові повномасштабного вторгнення російського агресора на територію нашої Батьківщини, фіксують низку цікавих змін в ідентифікаційних процесах української молоді.

Загалом ідентифікаційні процеси та ціннісні орієнтації української молоді є, якщо й не центральними темами українських мас-медійних ресурсів під час цієї кривавої війни, то часто обговорюваними в контексті інших найактуальніших тем.

Серед висновків можна з повним правом назвати процес активного утвердження та кристалізації української ідентичності молоді; активна громадянська позиція молодих громадян України; згуртованість, безпека, стійкість, свобода, справедливість як пріоритетні характеристики ціннісних орієнтацій молодого покоління українців. Замість «успішного бізнесмена» чи «моделі з глянцю» медіа пропонують образи молодих Захисників/Захисниць, парамедиків та волонтерів. Ідентичність сучасної молоді людини в часи війни часто будується навколо корисності для громади. Якщо ти не допомагаєш — ти «поза контекстом», «не в темі», а це створює певний соціальний тиск на молоду особистість.

Таким чином, вагому роль у формуванні патріотично налаштованого молодого покоління українських громадян відіграють як мас-медійні засоби сучасної України, так і її мілітаристика.

Ключові слова: Україна, російсько-українська війна, ідентичність молодого покоління, мас-медійні ресурси, ЗМІ, література про війну.

Iryna GRABOVSKA

PhD, Senior Researcher

Department of Philosophy and Geopolitics,
Research Institute of Ukrainian Studies of
of Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Ukraine, Kyiv,

Visionary Researcher at the Museum of Books and Printing of Ukraine, Kyiv

THE SHAPING OF UKRAINIAN YOUTH IDENTITY THROUGH THE MASS MEDIA AND CONTEMPORARY MILITARISM AS A PREREQUISITE FOR ENSURING UKRAINE'S NATIONAL SECURITY

Abstract. This article examines how Ukraine's mass media and contemporary military literature influence the formation of Ukrainian identity among young people. This process is analysed in the context of ensuring the national security of the state and society. Research into the information landscape of modern, war-torn Ukraine, particularly the media and military-oriented publications, is currently one of the most pressing areas not only of humanities discourse

but also of practical application in the fight against Russian propaganda and disinformation. It is worth noting that the Ukrainian state takes information security seriously. Contemporary socio-humanitarian research in Ukraine, four years into the Russian aggressor's full-scale invasion of our homeland, records a number of interesting changes in the identity-forming processes of Ukrainian youth.

In general, the identity formation processes and value orientations of Ukrainian youth, whilst not the central themes of Ukrainian mass media during this bloody war, are frequently discussed in the context of other highly topical issues.

Among the conclusions, one can rightly highlight the process of active affirmation and crystallisation of Ukrainian identity among young people; the active civic stance of Ukraine's young citizens; and solidarity, security, resilience, freedom and justice as the priority characteristics of the younger generation's value orientations. Instead of the 'successful businessman' or the 'glamour model', the media are presenting images of young defenders, paramedics and volunteers. The identity of today's young people in times of war is often built around being of use to the community. If you do not help, you are 'out of touch' or 'out of the loop', and this creates a certain amount of social pressure on young people.

Thus, both the mass media of modern Ukraine and its militaristic culture play a significant role in shaping a patriotic-minded young generation of Ukrainian citizens.

Keywords: Ukraine, Russian-Ukrainian war, identity of the younger generation, mass media resources, media, literature on war.

Постановка проблеми. Реалії гібридних війн, особливо російсько-української війни, наочно довели, яку вагому роль у формуванні світогляду та ідентитетів спільноти відіграють у сучасному інформаційному суспільстві мас-медійні засоби як пропагандистського типу, так і представники незалежних ресурсів, а також спеціалізована та навіть художня література мілітаристського спрямування. Без перебільшення сьогодні від функціонування та ідеологічної спрямованості інформаційних ресурсів залежить безпека держав та націй.

Особливої ваги інфопростір існування спільноти набуває, коли мова йде про ідентифікаційні процеси у молодіжному середовищі, адже саме молодь, «якість» її світоглядних настанов вже у сьогоденні визначатиме можливе майбутнє або «небуття» держави в перспективі. Як справедливим є твердження, що не можна перемогти народ, який згуртовано піднявся на боротьбу з агресором, так і вірне зворотне: неможливо перемогти у війні ворога, коли значна частина соціуму не «працює» на спільну перемогу над нападником.

У такій ситуації особливого значення набуває боротьба за мізки людей, бо ніякі танки, ніякі домовленості не врятують країну, де немає консолідованої патріотично налаштованої абсолютної більшості громадян, здатних боронити свою країну від ворога. А для того, щоб усі громадяни України зрозуміли нарешті, що росіянин-путініст сьогодні не брат нам, а жорстокий і підступний ворог потрібна серйозна робота з масовою свідомістю. У цьому плані саме українська гуманітаристика загалом, й українознавство зокрема повинні створити отой науковий фундамент нової ідеології держави, що опинилась у центрі цивілізаційного конфлікту між диктатурою і свободою, ставши територією, де відбувається війна з неоперією Кремля. І якщо для інших держав це період становлення нового світового порядку, то для українців у прямому сенсі слова – це війна за власне виживання і свободу! [18].

Метою розвідки є дослідження специфіки впливу сучасних мас-медійних ресурсів та мілітарної літератури на формування ідентичності української

молоді під час російсько-української війни в контексті забезпечення національної безпеки України.

Аналіз існуючих джерел та літератури. Дослідження інформаційного простору сучасної воюючої України, зокрема і медіа та видань мілітарного спрямування – це сьогодні один із найактуальніших напрямків не лише гуманітарного дискурсу, але і практичного застосування у боротьбі з рашистською пропагандою та брехнею. Варто відзначити, що українська держава серйозно ставиться до інформаційної безпеки. І серед наукових досліджень вже напрацьовано певну кількість текстів (матеріалів конференцій, статей та дисертаційних робіт), присвячених вказаній проблематиці. І все ж чимала кількість проблем у межах цієї справді мега-актуальної тематики залишаються недостатньо висвітленими, враховуючи і всі найновіші проблеми, які породжує бурхливий період теперішнього існування української спільноти у стані війни.

Серед наукових статей та дисертаційних досліджень, проведених у визначеному тематичному напрямі, варто назвати декілька робіт, зокрема, статті Бойко А.І., Бойко А.О. «Система цінностей як фундамент культурної ідентичності в сучасному суспільстві: огляд основних проблем» [1]; Бойко С. «Формування національної ідентичності української молоді в умовах російсько-української війни» [2]; Шведової Я.В. «Медіаосвіта як засіб формування медіакультури студентства» [16]; дисертацію Бут К.О. «Медіареальність як складник протестних рухів», що захищалась у 2024 р. зі спеціальності «журналістика» у Запорізькому національному університеті; Ковальчук О.С. «Формування медіакультури студентської молоді засобами журналістики» та багато інш. Цікавими та мега-актуальними для аналізу ситуації є роботи з «кібер-патріотизму» (Cyber-patriotism), огляд яких вимагає спеціальної розвідки. Незрідка ЗМІ феномен «кіберпатріотизму» називають «цифровою передовою» української національної безпеки. Вже створено проект «Платформа національної ідентичності: цифровий простір, що об'єднує» [12]. Це інноваційний цифровий проект, спрямований на формування стійкої національної свідомості насамперед молодого

покоління українців, проте, він має і більш широку мету – об'єднувати у патріотичному рухові усі верстви населення України та залучати іноземних громадян до ознайомлення з нею. «Платформа покликана стати простором, де кожен та кожна зможе відкрити для себе історію, культуру, традиції та сучасні досягнення України, а також усвідомити власний зв'язок з українською спільнотою та відповідальність за майбутнє держави» [12].

Авторкою цього матеріалу теж висвітлювались теми, пов'язані з ідентифікаційними процесами у молодіжному середовищі українців та їхнім відображенням у мас-медійному просторі країни [3; 4; 5; 17], у тому числі у низці публікацій для Всеукраїнської газети «День» [6]. Зокрема, висвітлюючи перебіг конкретних заходів, що проводились Науково-дослідним інститутом українознавства КНУ ім. Тараса Шевченка, авторка спеціально зупинялась на питаннях ідентичності молоді в час гарячої фази війни; аналізі результатів міжнародного конкурсу з українознавства серед вчителів; відгуки на заходи у Музеї книги і друкарства України теж часто стосувались питань формування та утвердження української національної, громадянської та культурної ідентичності молодих українців; висвітлення діяльності мелітопольської громади та ВПО з окупованого Мелітополя природним чином наштовхувало на роздуми про патріотизм та виховання молодого покоління та забезпечення національної безпеки України.

Основна частина. Сучасні соціогуманітарні дослідження в Україні, по четвертому рокові повномасштабного вторгнення російського агресора на територію нашої Батьківщини, фіксують низку цікавих змін в ідентифікаційних процесах української молоді. Як правило, подібні аналітичні матеріали базуються на низці серйозних наукових досліджень, в основі яких лежать соціологічні дані або більш широкі наукові розвідки з цього питання [13].

Варто акцентувати увагу на тому, що політика української держави також спрямована на формування та утвердження національної та громадянської ідентичності сучасних українців, зокрема, і молодого покоління. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» стверджує наступне: «Основними завданнями державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності є: 1) формування у громадян України, у тому числі дітей та молоді: активної громадянської позиції на основі поваги до прав людини, духовних цінностей українського народу, національної самобутності; оборонної свідомості та громадянської стійкості; патріотизму; поваги до державних символів, державної мови, суспільнодержавних (національних) цінностей України, розуміння їх важливості для становлення держави...» [8].

Серед найбільш використовуваних матеріалів засобами масової інформації України сьогодні є наступні: соціологічні дослідження Київського міжнародного інституту соціології (КМІСу), «Українського

центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова» (Центру Разумкова), Дослідницької агенції Info Sapiens тощо. Також вже напрацьований певний корпус наукових текстів у фахових наукових виданнях України, присвячений частково чи й повністю даній проблематиці, про що йшлося вище. Ці наукові статті теж використовуються журналістами українських ЗМІ при висвітленні проблеми зміни ідентифікаційних характеристик молодого покоління українців часів повномасштабного вторгнення путінської неоімперії на територію незалежної української держави.

Отже, що фіксують українські ЗМІ у зміні ціннісних орієнтацій та ідентифікації молоді України періоду гарячої фази війни росії проти України? Насамперед це значне посилення ваги національних цінностей в якості пріоритетних як серед старшого покоління громадян України, так і молодого [15]. Російська агресія сприяла кристалізації української ідентичності молоді, підйому її патріотизму. Зросла і громадянська свідомість, відповідальність та активність молоді. Молоді громадяни України сьогодні активно волонтерять на всіх напрямках, і найголовніше – у допомозі ЗСУ і фронту. Значною мірою на переорієнтацію на патріотично значимі цілі у молоді України вплинув той факт, що сьогодні понад 20% населення країни захищає її зі зброєю в руках. А це чийсь батьки, брати, сестри, тобто, найближчі та найавторитетніші особи для молоді людини.

Медіа ресурс «ZMINA», який працює саме з молодим поколінням українців, наприклад, свого часу зазначав, що у 2023 р. 30% української молоді вперше долучились до волонтерства. «Нагадаємо, раніше ZMINA писала про те, що у 2023 році в Україні 30% молодих українців вперше долучились до волонтерської діяльності. Відповідно за рік частка молоді, яка вперше спробувала себе у волонтерстві, зросла з 6 до 30%» [7].

Цей факт вплинув на законодавчу діяльність ВРУ. Верховна Рада в цілому ухвалила законопроект щодо сприяння розвитку волонтерства серед здобувачів освіти. «...законопроект передбачає: зарахування студентам волонтерства за практику (якщо таке було в напрямі навчання); волонтерам видаватимуть документ, який підтверджує його участь в волонтерській діяльності від громадської, благодійної чи волонтерської організації; волонтерський досвід впливатиме на вступ до закладів освіти шляхом включення досвіду волонтерства в мотиваційний лист; керівники закладів освіти будуть зобов'язані підтримувати розвиток волонтерських ініціатив та залучення учнів до волонтерської діяльності» [7].

Однією з найвагоміших змін українського життя в цілому, звичайно, й життя української молоді воюючої країни стало зростання рівня згуртованості та взаємодопомоги в соціумі. На всі злочини рашистів, їхні терористичні атаки українська спільнота відповідає підвищенням консолідації громадян. Згуртованість українців воюючої держави – одна з центральних тем мас-медійних ресурсів України. Напри-

клад, газета КНУТШ «Київський університет» у відповідь на нічну ракетну атаку, що пошкодила гуртожиток в студмістечку університету, вмістила статтю під красномовною назвою «Згуртованість – наша відповідь». У дописі зазначається: «...треба знати нашу університетську спільноту: вона вкотре доводить свою згуртованість навіть за критичних обставин. Наше ставлення до чергового воєнного злочину країни-терориста висловив ректор Володимир Бугров: «Ворог хоче нас зламати, але наша відповідь – це згуртованість, єдність і спільна робота заради перемоги. Іншого виходу у нас немає. Як казала уродженка Києва Голда Меїр: «Вони хочуть нашої смерті, ми хочемо жити – отже, місця для компромісу немає». Віримо, що спільними зусиллями зможемо впоратися з цією ситуацією. У нас сильна громада, яка вміє триматися разом!» [9].

У дослідженні «Соціальні наслідки війни: як змінилася ідентичність українців після 2022 року» зазначається: «Війна породила нові символи та героїв: солдати ЗСУ, медики, волонтери, парамедики – нові “народні святі”; образ жінки-захисниці – руйнування гендерних стереотипів; прості історії про неймовірну силу духу – від бабусі з коктейлем Молотова до дітей, які плетуть сітки. Ці образи стали частиною колективного наративу, а через нього – й колективної ідентичності. Українці більше не бачать себе жертвами – вони бачать себе бійцям» [13].

Не лише мас-медіа України працюють із молодіжною проблематикою в сенсі патріотичного виховання як однієї з умов забезпечення національної безпеки. Мілітаристика, під якою розуміється напрям у літературі та мистецтві, сьогодні активно формує образ справжнього патріота України – воїна-Захисника чи бійчині-Захисниці.

Щодо мілітарної літератури, Остап Українець зазначає: «...насправді варто розібратися із назвами: ветеранська література – це література, написана ветеранами, військовослужбовцями, які мають бойовий досвід. Мілітарна література, вона ж воєнна література/воєнліт – це література, що стосується війни. Вона не обов'язково написана військовослужбовцями й ветеранами» [11].

Виховну роль мілітарної літератури для молодого покоління важко переоцінити. Вочевидь, розповідь генерала Залужного про своє життя та сучасну війну є виховуючим читанням для молоді. Вихід у світ першого тому «Моя війна», виданого у 2024р., трилогії Валерія Залужного є знаковою подією у культурному житті сучасної України. Оглядачі відзначали, що книга є насамперед звертанням до української молоді [14]. Ось слова легендарного генерала, наведені сайтом ТСН, про власний твір: «Ділюся з вами своєю власною розповіддю про себе, про мої думки та життєві рішення». У мас-медіа зазначається: «За словами Залужного, писав книгу для молоді та хоче в ній "донести важливу істину: у житті можливо все, якщо ти дуже цього хочеш". Також він наголосив, що це книга про його війну» [14]. В інтерв'ю для ЗМІ Залужний повідомив: «Це книга про мою війну. По-перше,

війну з власними страхами, які не дають щось робити. По-друге, війну з людьми, які перешкоджають досягати мети. І нарешті – війну з обставинами, які стають перепонами у житті» [14]. Дві наступні книги в трилогії матимуть назви «Наша війна» і «Їхня війна». Зараз Валерій Залужний працює над другою книгою з трилогії під назвою «Наша війна».

Наприкінці минулого 2025 р. в мас-медійному просторі країни широко обговорювалася ініціатива президента Володимира Зеленського, який у вересні запропонував створити 1000 годин українського контенту, виділивши для цього майже 4 млрд грн у бюджеті на 2026 р. Для реалізації президентської ініціативи, як повідомляли українські ЗМІ, в бюджеті програми Міністерства культури із назвою «Забезпечення стратегічних комунікацій, інформаційної безпеки, заходів з європейської та євроатлантичної інтеграції, національної ідентичності, героїзму, створення та поширення аудіовізуальних творів патріотичного спрямування» були закладені додаткові гроші. В ексклюзивному інтерв'ю виданню «Детектор медіа» віце-прем'єрка з гуманітарної політики та міністерка культури Тетяна Бережна зазначала, що «Це стратегічна ініціатива, покликана збільшити кількість українського контенту, зміцнити українську ідентичність, посилити захист від ворожих наративів, створити альтернативу російському культурному впливу, а також підтримати розвиток української кіноіндустрії» [10].

На сьогодні в українському культурному просторі утворився цілий окремий напрямок мілітарної літератури про російсько-українську війну, який заслуговує і є вже предметом спеціальних досліджень. У межах даної статті лише перерахуємо ті з них, які з'явилися на полицях книжкових магазинів Києва. Це: Зіненко Р. «Іловайський щоденник» (2017); Шила А. «Жінка війни» (2018); Мазур О. «Стрес комбата» (2019); «За Ідентичність і Незалежність. Війна Росії проти України. У двох книгах. Книга 1». (2022); В'ятрович В.М. «Наша столітня. Короткі нариси про довгу війну» (2023); «Київ. Жінки. Війна: збірка / упор.і передм. М. Іванцова» (2023); Залужний В. «Моя війна» (2024); Петров О. «Кава з присмаком попелу» (2024); Таран Л. «Осяяні» (2025); Тинченко Я. «Війна за незалежність України. Перший етап: 2014-2015 роки. Передумови, цифри, факти» (2025) та багато інш. Аналіз кожної з названих тут книг, як і багатьох інших, заслуговує на окрему спеціальну розвідку. І всі ці праці є правдивою історією української боротьби з російськими окупантами і можуть розглядатись як патріотично формуюче читання для української молоді.

Висновки. Загалом ідентифікаційні процеси та ціннісні орієнтації української молоді є, якщо й не центральними темами українських мас-медійних ресурсів під час цієї кривавої війни, то часто обговорюваними в контексті інших найактуальніших тем.

Серед висновків можна з повним правом назвати процес активного утвердження та кристалізації української ідентичності молоді; активна громадянська позиція молодих громадян України; згуртованість,

безпека, стійкість, свобода, справедливість як пріоритетні характеристики ціннісних орієнтацій молодого покоління українців. Замість «успішного бізнесмена» чи «моделі з глянцю» медіа пропонують образи молодих Захисників/Захисниць, парамедиків та волонтерів. Ідентичність сучасної молоді людини в часи війни часто будується навколо корисності для громади. Якщо ти не допомагаєш – ти «поза контекстом», «не в темі», а це створює певний соціальний тиск на молоду особистість.

Таким чином, вагому роль у формуванні патріотично налаштованого молодого покоління українських громадян відіграють як мас-медійні засоби сучасної України, так і її мілітаристика.

1. Бойко А.І., Бойко А.О. Система цінностей як фундамент культурної ідентичності в сучасному суспільстві: огляд основних проблем. *Культурологічний альманах*. Вип. 4 (12), 2024. С. 166–177.
2. Бойко С. Формування національної ідентичності української молоді в умовах російсько-української війни. DOI: <https://doi.org/10.17721/2520-2626/2022.30.2>
3. Грабовська І., Наливайко Л., Талько Т. Роль засобів масової інформації України у формуванні ставлення спільноти до українського жіноцтва в армії та на війні. *Українознавчий альманах*. Вип. 34. 2024. С. 58–64. URL: <https://ukralmanac.univ.kiev.ua/index.php/ua/index>
4. Грабовська Ірина. Процес формування смислових пріоритетів ідентичності української молоді та його відображення в інформаційному дискурсі національної безпеки. *Матеріали Міжнародної наукової конференції «Сучасне українознавство в обороні держави та її повоєнній відбудові»*. Київ: НДІ українознавства КНУ імені Тараса Шевченка, 2025. С. 283–286.
5. Грабовська І. Українські ЗМІ про зміни в ціннісних орієнтаціях української молоді та їхній вплив на ідентифікаційні процеси під час війни. *В Всеукраїнські наукові читання з міжнародною участю «Свою Україну любіть!»* (м. Київ, НДІ українознавства КНУ імені Тараса Шевченка). *Збірник матеріалів*. Київ: НДІ українознавства КНУ імені Тараса Шевченка, 2025. С. 94–96.
6. Див. про це: Грабовська Ірина. Переможці. 29 серпня 2024 р.; Ірина Грабовська. Українознавство виховує свідомих громадян і патріотів України. 31 березня 2025 р.; Ірина Грабовська. Єднання волонтерів світу заради консолідації зусиль для допомоги Україні. 14 квітня 2025 р.; Ірина Грабовська. Інтелектуальне волонтерство в Україні як феномен нашого часу. 21 квітня 2025 р.; Ірина Грабовська. Всесвітній день вишиванки в Музеї книги і друкарства України. 19 травня 2025 р. *Всеукраїнська газета «День»*, персональна сторінка. URL: <https://day.kyiv.ua/profile/iryna-grabovska>
7. Досвід волонтерства допомагатиме молоді вступати у виші — законопроект. 08 Січня 2025. URL: [https://zmina.info/news/dosvid-volonterstva-](https://zmina.info/news/dosvid-volonterstva-dopomagatyme-molodi-vstupati-u-vishi-zakonoproekt)

[dopomagatyme-molodi-vstupati-u-vishi-zakonoproekt/](https://zmina.info/news/dosvid-volonterstva-dopomagatyme-molodi-vstupati-u-vishi-zakonoproekt/)

8. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
9. Згуртованість – наша відповідь. *Газета «Київський університет»*. URL: <https://www.facebook.com/photo?fbid=1341073530878710&set=pb.100049282283122.-2207520000>
10. Наталія Лигачова. Тетяна Бережна: «Ключове завдання — побудувати справедливую систему». URL: <https://detector.media/infospace/article/248659/2026-03-28-tetyana-berezhna-klyuchove-zavdannya-pobuduvaty-spravedlyvu-systemu/>
11. Остап Українець про мілітарну літературу і коли її почали писати. URL: <https://chytomo.com/ostap-ukrainets-pro-militarnu-literaturu-i-koly-ii-pochaly-pysaty/>
12. Платформа національної ідентичності: цифровий простір, що об'єднує. URL: <https://mms.gov.ua/news/platforma-natsionalnoi-identychnosti-tsyfrovyyi-prostir-shcho-obiednuie>
13. Соціальні наслідки війни: як змінилася ідентичність українців після 2022 року. URL: <https://usp-ltd.org/sotsialni-naslidky-vijny-iak-zminylasia-identychnist-ukraintsiv-pislia-2022-roku/>
14. «Це книга про мою війну»: Залужний опублікував перший рукопис. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/ce-kniga-pro-moyu-viynu-zaluzhniy-opublikuvav-pershiy-rukopis-2727777.html>
15. Цінності в час війни. URL: https://lb.ua/blog/pershe_grudnya/650470_tsinnosti_chas_viyeni.html
16. Шведова Я.В. Медіаосвіта як засіб формування медіакультури студентства. URL: <https://periodicals.karazin.ua/pedagogy/article/view/3605>
17. Iryna Grabovska, Tetiana Vlasova, Kateryna Nastoiashcha, Dmytro Tovmash. MODERN UKRAINIAN WOMEN IN THE ARMY: REALITIES AND PROSPECTS. *Ad alta. Journal of interdisciplinarity research*. #14/02/2024. Pp. 119–123. <https://doi.org/10.33543/j.1402.119123>
18. Geopolitical Subjectness of Ukraine in the Context of Global Challenges: a monograph/ I. Hrabovska, S. Hrabovskyi, R. Dodonov, S. Kahamlyk, R. Marutian, K. Nastoiashcha, L. Chuprii. Kyiv: Research Institute of Ukrainian Studies, Taras Shevchenko National University of Kyiv, 2025. 224 p. ISBN 978-966-8063-75-6

References

1. Boiko A.I., Boiko A.O. (2024). *Systema tsinnostei yak fundament kulturoi identychnosti v suchasnomu suspilstvi: ohliad osnovnykh problem* [The value system as the foundation of cultural identity in contemporary society: an overview of key issues]. *Kulturolohichnyi almanakh*. Vyp. 4 (12). Pp. 166–177. (in Ukrainian).

2. Boiko S. *Formuvannia natsionalnoi identychnosti ukrainskoi molodi v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny* [The formation of national identity among Ukrainian youth in the context of the Russian-Ukrainian war]. DOI: <https://doi.org/10.17721/2520-2626/2022.30.2> (in Ukrainian).
3. Grabovska I., Nalyvaiko L., Talko T. (2024). *Rol zasobiv masovoi informatsii Ukrainy u formuvanni stavlennia spilnoty do ukrainskoho zhinotstva v armii ta na viini* [The role of the Ukrainian media in shaping public attitudes towards Ukrainian women in the army and at war]. *Ukrainoznavchyi almanakh*. Vyp. 34. Pp. 58–64. URL: <https://ukralmanac.univ.kiev.ua/index.php/ua/index> (in Ukrainian).
4. Iryna Grabovska. (2025). *Protses formuvanniam smyslovyykh priorytetiv identychnosti ukrainskoi molodi ta yoho vidobrazhennia v informatsiinomu dyskursi natsionalnoi bezpeky* [The process of forming the core values of Ukrainian youth's identity and its reflection in the information discourse on national security]. *Materialy Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii «Suchasne ukrainoznavstvo v oboroni derzhavy ta yii povoiennii vidbudovi»*. Kyiv: NDI ukrainoznavstva KNU imeni Tarasa Shevchenka. Pp. 283–286. (in Ukrainian).
5. Grabovska I. (2025). *Ukrainski ZMI pro zminy v tsinnisnykh orïentatsiïakh ukrainskoi molodi ta yikhniï vplyv na identyfikatsiïni protsesy pid chas viin* [Ukrainian media on changes in the value orientations of Ukrainian youth and their impact on identity formation during the war]. *V Vseukrainski naukovï chytannia z mizhnarodnoiu uchastiu «Svoiu Ukrainu liubit!» (m. Kyiv, NDI ukrainoznavstva KNU imeni Tarasa Shevchenka). Zbirnyk materialiv*. Kyiv: NDI ukrainoznavstva KNU imeni Tarasa Shevchenka. Pp. 94–96. (in Ukrainian).
6. Dyv. pro tse: Grabovska Iryna. *Peremozhtsi* [Winners]. 29 cernia 2024 r.; Iryna Grabovska. *Ukrainoznavstvo vykhovuje svïdomykh hromadian i patriotiv Ukrainy* [Ukrainian studies fosters conscious citizens and patriots of Ukraine]; 31 bereznia 2025 r.; Iryna Grabovska. *Yednannia volonteriv svitu zarady konsolidatsii zusyl dia dopomohy Ukraini* [The unity of volunteers worldwide to consolidate efforts to help Ukraine]. 14 kvitnia 2025 r.; Iryna Grabovska. *Intelektualne volonterstvo v Ukraini yak fenomen nashoho chasu* [Intellectual volunteering in Ukraine as a phenomenon of our time]. 21 kvitnia 2025 r.; Iryna Grabovska. *Vsesvitnii den vyshyvanky v Muzei knyhy i drukarstva Ukrainy* [World Vyshyvanka Day at the Museum of Books and Printing of Ukraine]. 19 travnia 2025 r. *Vseukrainska hazeta «Den», personalna storinka*. URL: <https://day.kyiv.ua/profile/iryna-hrabovska> (in Ukrainian).
7. *Dosvid volonterstva dopomahatyme molodi vstupyty u vyshi — zakonoproiekt* [Volunteering experience will help young people gain entry to universities — draft bill]. (08 Sichnia 2025). URL: <https://zmina.info/news/dosvid-volonterstva-dopomagatyme-molodi-vstupyty-u-vyshi-zakonoproiekt/> (in Ukrainian).
8. *Zakon Ukrainy «Pro osnovni zasady derzhavnoi polityky u sferi utverdzhennia ukrainskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti»* [The Law of Ukraine 'On the Fundamental Principles of State Policy in the Sphere of Promoting Ukrainian National and Civic Identity']. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (in Ukrainian).
9. *Zghurtovanist – nasha vidpovid. Hazeta «Kyivskiy universytet»* [Solidarity is our answer]. URL: <https://www.facebook.com/photo?fbid=1341073530878710&set=pb.100049282283122.-2207520000> (in Ukrainian).
10. Nataliia Lyhachova. *Tetiana Berezhna: «Kliuchove zavdannia — pobuduvaty spravedyvu systemu»* [Tetiana Berezhna: "The key task is to build a fair system"]. URL: <https://detector.media/infospace/article/248659/2026-03-28-tetyana-berezhna-klyuchove-zavdannia-pobuduvaty-spravedyvu-systemu/> (in Ukrainian).
11. *Ostap Ukrainets pro militamu literaturu i koly yii pochaly pysaty* [Ostap Ukrainets on military literature and when it first began to be written]. URL: <https://chytomo.com/ostap-ukrainets-pro-militamu-literaturu-i-koly-ii-pochaly-pysaty/> (in Ukrainian).
12. *Platforma natsionalnoi identychnosti: tsyfrovyyi prostir, shcho obiednuie* [The platform of national identity: a digital space that unites]. URL: <https://mms.gov.ua/news/platforma-natsionalnoi-identychnosti-tsyfrovyyi-prostir-shcho-obiednuie> (in Ukrainian).
13. *Sotsialni naslidky viiny: yak zminylasia identychnist ukrainsiv pislia 2022 roku* [The social consequences of the war: how the identity of Ukrainians has changed since 2022]. URL: <https://usp-ltd.org/sotsialni-naslidky-viiny-iak-zminylasia-identychnist-ukrainsiv-pislia-2022-roku/> (in Ukrainian).
14. *«Tse knyha pro moiu viinu»: Zaluzhnyi opublikuvav pershyi rukopys* ["This is a book about my war": Zaluzhnyi has published his first manuscript]. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/ce-kniga-pro-moyu-viynu-zaluzhniy-opublikuvav-pershiy-rukopis-2727777.html> (in Ukrainian).
15. *Tsinnosti v chas viiny* [Values in times of war]. URL: https://lb.ua/blog/pershe_grudnya/650470_tsinnosti_chas_viyini.html (in Ukrainian).
16. Shvedova Ya.V. *Mediaosvita yak zasib formuvannia mediakultury studenstva* [Media education as a means of shaping media culture among students]. URL: <https://periodicals.karazin.ua/pedagogy/article/view/3605> (in Ukrainian).
17. Iryna Grabovska, Tetiana Vlasova, Kateryna Nas-toiashcha, Dmytro Tovmash. (2024). MODERN UKRAINIAN WOMEN IN THE ARMY: REALITIES AND PROSPECTS. *Ad alta. Journal of interdisciplinarny research*. #14/02. Pp.119–123. <https://doi.org/10.33543/j.1402.119123>
18. Geopolitical Subjectness of Ukraine in the Context of Global Challenges: a monograph/ I. Hrabovska, S. Hrabovskyi, R. Dodonov, S. Kahamlyk, R. Marutian, K. Nastoiashcha, L. Chuprii. (2025). Kyiv: Research

Institute of Ukrainian Studies, Taras Shevchenko National University of Kyiv. 224 p. ISBN 978-966-8063-75-6

Отримано редакцією журналу / Received: 15.04.26
Прорецензовано / Revised: 25.04.26
Схвалено до друку / Accepted: 28.04.26